

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:16

om erkännande av PLO m. fl. motioner

Utrikesutskottet behandlar i detta betänkande åtta under den allmänna motionstiden i januari 1983 väckta motioner, av vilka sju har yrkanden som är likalydande eller likartade med motionsyrkanden som behandlats av utskottet och riksdagen sedan november 1982.

Följande motioner behandlas: 1982/83:291 (PLO:s arkiv), 1982/83:317 (kurderna), 1982/83:556 (Centralamerika), 1982/83:723, yrkande 2 (Kampuchea), 1982/83:724, yrkande 1 (Östra Timor), 1982/83:725 (Chile), 1982/83:1236 (Turkiet) och 1982/83:1237, yrkande 1 (PLO).

1. Erkännande av PLO; PLO:s arkiv

Motionerna

I motion 1982/83:1237 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 1, hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om ett svenskt erkännande av PLO som den enda företrädaren för det palestinska folket vid förhandlingar om upprättande av en palestinsk stat och som den enda nationella organisationen för det palestinska samhällets sjukvård, undervisning, sociala inrättningar och kulturella liv.

I motion 1982/83:291 av Gunnel Jonäng (c) hemställs

att riksdagen hos regeringen begär kraftfulla åtgärder som kan medföra att dokumenten återställs till palestinerna.

Utskottet

Riksdagen har under de tre närmast föregående riksmötena behandlat yrkanden liknande det i motion 1237 nu föreliggande, senast på grundval av betänkande UU 1982/83:6, som bifölls av riksdagen den 2 december 1982.

Sveriges riksdag och regering har under en följd av år givit uttryck för att man från svensk sida betraktar PLO som talesman för det palestinska folket och att PLO därmed framstår som naturlig part i förhandlingar om det palestinska folkets framtid.

Utskottet och riksdagen har också fastslagit att detta inte är liktydigt med ett folkrättsligt erkännande av PLO som enda legitima representant för det palestinska folket.

Sverige erkänner stater. Dessa är de viktigaste folkrättsliga subjekten. Grundläggande för erkännande av en stat är existensen av ett bestämt

territorium och av en befolkning. Vidare krävs en regering som med ett rimligt mått av stabilitet utövar effektiv kontroll över detta territorium. Regeringen skall också ha vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt och någorlunda allmänt accepterats internationellt.

Utskottet har tidigare konstaterat att inget av dessa kriterier är för handen vad gäller PLO. PLO gör själv inte heller anspråk på att vara en exilregering. Utskottet har också framhållit att det inte kan vara den svenska riksdagens uppgift att fastställa vem som skall anses vara ett annat folks enda företrädare.

Utskottets ståndpunkt ligger även i år i linje med tidigare gjorda ställningstaganden, varför yrkande 1 i motion 1237 avstyrks.

Det i motion 291 ställda yrkandet angående återställande av PLO:s arkiv har tidigare tagits upp som fråga i riksdagen.

I sitt svar den 11 november 1982 sade utrikesminister Lennart Bodström bl. a.:

De israeliska truppernas handlande strider mot de folkrättsliga principer som gäller för krigförandes och ockupationsmaktens ansvar för att civil egendom skall skyddas mot plundring och stöld. Handlandet strider vidare mot de folkrättsliga principer som föreskriver att krigförande part måste söka förhindra beslagtagande eller förstörelse av föremål av kulturellt, historiskt eller vetenskapligt värde.

Dessa kränkningar av folkrätten fogar sig till raden av folkrättsstridiga handlingar i Libanon som Israel bär ansvar för. Den svenska regeringen uppmanar enträget den israeliska regeringen att göra allt som på den ankommer för att det bortförda materialet från PLO:s forskningscentrum i Beirut återställs och för att kompensation utgår för förstört material.

Styrelsen i FN-organet UNESCO har uppmanat den israeliska regeringen att återlämna dessa arkiv och dokument. UNESCO har vidare beslutat att sända en kommission till Beirut för att undersöka omfattningen av förstörelsen av palestinska utbildnings- och kulturinstitutioner samt omständigheterna kring plundringen. Den svenska regeringen ställer sig bakom dessa åtgärder och kommer att nära följa UNESCO:s vidare agerande i frågan.

Utskottet har vidare inhämtat att frågan vid flera tillfällen tagits upp med företrädare för de israeliska myndigheterna. Utskottet har anledning förutsätta att den svenska regeringen även i fortsättningen kommer att agera aktivt i frågan.

Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 291.

2. Kurderns situation

Motionen

I motion 1982/83:317 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till att ta upp den kurdiska frågan i FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder på det internationella planet i övrigt för samordnade aktioner till stöd för kurderna.

Utskottet

Utskottet har under de tre senaste riksmötena behandlat yrkanden likartade med det i yrkande 1 och därvid utförligt redogjort för kurdernas situation i Turkiet, Iran, Irak, Syrien, Sovjetunionen och Libanon. Senast skedde detta i betänkande UU 1982/83:4, som bifölls av riksdagen den 24 november 1982.

Utskottet anförde då bl. a. följande:

I yrkande 1 begärs att den kurdiska frågan skall tas upp i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Även ett sådant yrkande har tidigare övervägts av utskottet. Det avstyrktes med hänvisning till att om kurdernas förhållanden skall kunna behandlas med någon framgång i FN, dess underorgan eller i andra internationella organisationer krävs stöd i en omfattande internationell opinion. Förutsättningar härför torde f. n. saknas. Ett initiativ i FN utan utsikter till framgång riskerar att skada den sak de är avsedda att gagna, hette det bl. a. i UU 1981/82:7.

Utskottet delar bedömningen att det finns anledning att påminna den internationella opinionen om den förföljelse som äger rum mot kurder och andra etniska eller kulturella minoriteter. Under det pågående riksmötet har utskottet i sitt betänkande UU 1982/83:1 om mänskliga rättigheter behandlat detta ämnesområde och utförligt redovisat vilka möjligheter och begränsningar det internationella samarbetet har när det gäller att ingripa mot sådana förföljelser. Utskottet har också särskilt uppehållit sig vid situationen i Iran och Turkiet (UU 1982/83:1 och 3), de två länder där den kurdiska minoriteten varit och är värst utsatt. Det är utskottets uppfattning att den internationella uppmärksamheten även bör inriktas på att generellt främja respekten för grundläggande mänskliga rättigheter i de enskilda länder där förtryck pågår.

Det är i denna anda som den svenska regeringen utnyttjar sina möjligheter att i internationella organ påtala brott mot mänskliga rättigheter när de kommer till vår kännedom. Självfallet omfattas även kurderna av denna strävan. Utskottet vill emellertid överlämna åt regeringen att avgöra vilka kanaler och fora den i varje särskilt fall önskar använda. Sverige är därtill inte f. n. medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Utskottet anser att detta uttalande är fullt tillämpligt även på de två nu ifrågavarande yrkandena, vilka följaktligen avstyrks.

3. Situationen i Centralamerika

Motionen

I motion 1982/83:556 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om ett skarpt fördömande av USA:s och dess allierades inblandning av trupper, "rådgivare", tortyrexperter osv. i skilda centralamerikanska länder samt dess inblandning också i de progressiva ländernas utveckling såsom Cuba och Nicaragua.

2. att riksdagen uttalar sig för att man från svensk sida bör verka för att ställningstagande i likhet med det under punkt 1 också antas i internationella organ.

Utskottet

Utskottet behandlade ett med yrkande 1 likalydande yrkande i betänkanden UU 1982/83:2, vilket avstyrktes av utskottet och avslogs av riksdagen den 24 november 1982.

Utskottet hänvisade då till att riksdag och regering med uppmärksamhet och oro följt krisförloppet i Centralamerika. Sverige har i en rad uttalanden kraftigt kritiserat våldsaktionerna från olika parter sida, tagit avstånd från all utländsk inblandning och fördömt de utländska vapenleveranserna till regionen.

Dessa ståndpunkter framfördes åter i utrikesminister Lennart Bodströms tal i FN:s generalförsamling den 15 oktober 1982.

Med de uttalanden som olika svenska regeringar således gjort finner utskottet att syftet med yrkandena 1 och 2 i motion 556 torde vara uppfyllt, varför de avstyrks.

4. Kampuchea

Motionen

I motion 1982/83:723 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 2, föreslås

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om att aktivt arbeta för en lösning av Kampucheas representation i FN, som sammanfaller med de ansträngningar som görs i den tillsatta ad hoc-kommittén.

I yrkandet syftas på den ad hoc-kommitté som tillsattes vid den internationella konferens om Kampuchea som ägde rum i New York den 13–17 juli 1981.

Utskottet

Utskottet har i betänkanden de tre senaste åren avstyrkt – och riksdagen därefter avslagit – motionsyrkanden om erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Heng Samrin-regimen, senast i betänkande

UU 1982/83:5, som bifölls av riksdagen den 23 december 1982.

Utskottet har också konstaterat att bildandet av en koalitionsregering sommaren 1982 inte föranlett någon ändring i den svenska inställningen såsom denna kommit till uttryck sedan år 1979, att ingen *regim* eller *grupp* kan anses vara legitim företrädare för Kampuchea.

Utskottet har samtidigt uttalat att den svenska uppfattningen i erkännandefrågan inte hindrar Sverige att lämna humanitärt bistånd till Kampucheas folk.

Den i yrkandet nämnda ad hoc-kommittén, i vilken Sverige inte ingår, fick av konferensen i uppdrag att bistå konferensen i sökandet efter en fullständig politisk lösning av Kampucheafrågan i enlighet med FN:s generalförsamlings resolution 35/6, att ge generalsekreteraren råd mellan konferensens möten, att i samråd med generalsekreteraren när så är lämpligt företa förhandlingsresor samt att i samråd med generalsekreteraren ge konferensordföranden råd om när konferensen bör återinkallas.

Det ingår däremot inte i kommitténs mandat att finna en lösning av Kampucheas representation i FN.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 2 i motion 723.

5. Röstning i FN om Östra Timor

Motionen

I motion 1982/83:724 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkande 1, yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs beträffande omröstning i FN om Östtimor.

Utskottet

Riksdagen har under de gångna åren med anledning av motioner, interpellationer och frågor vid flera tillfällen ingående behandlat situationen i Östra Timor, senast på grundval av betänkande UU 1982/83:8, som bifölls av riksdagen den 8 december 1982.

Utskottet konstaterade därvid att Sverige vidhåller att Indonesien vid sin invasion av Östra Timor bröt mot principen om folkens självbestämmande. Sverige har aldrig erkänt Indonesiens överhöghet över Östra Timor. Samtidigt har regeringen måst notera den utveckling som ägt rum och som bl. a. tagit sig uttryck i ett allt svagare stöd i FN för Östra Timors oberoende. Det är också ett faktum att samverkan med indonesiska myndigheter krävs när humanitärt bistånd lämnas till den nödlidande befolkningen i Östra Timor.

Sverige har alltid fäst stor vikt vid FN:s och dess generalsekreterares auktoritet. Det fanns därför risk för att det uppdrag som gavs åt generalsekreteraren i den resolution som antogs vid generalförsamlingens

möte hösten 1982 inte kommer att kunna genomföras med åsyftat resultat. Vid en samlad bedömning fann regeringen att Sverige borde avstå från att rösta på den resolutionen. Utskottet delade denna bedömning i december 1982 och har nu ingen anledning ändra denna ståndpunkt. Följaktligen avstyrks yrkande 1 i motion 724.

6. Bojkottåtgärder mot Chile

Motionen

I motion 1982/83:725 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att främja en internationell bojkott av Chilejuntan,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som stoppar svenska företags kapitalexport till Chile.

Utskottet

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat likartade yrkanden, senast i betänkande UU 1982/83:2, som bifölls av riksdagen den 24 november 1982. Utskottet har därvid avstyrkt – och riksdagen avslagit – sådana förslag med motiveringen att ensidiga svenska åtgärder, som inte heller har utsikt att vinna någon allmän internationell efterföljd, inte skulle få någon kännbar effekt. Utskottet har också bedömt det som osannolikt att FN:s säkerhetsråd skulle besluta om internationella bindande sanktioner mot Chile.

Utskottet gör fortfarande samma bedömning och avstyrker yrkandena i fråga.

7. Åtgärder mot militärregeringen i Turkiet

Motionen

I motion 1982/83:1236 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

- att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till att den turkiska frågan tas upp i FN.

Utskottet

Utskottet behandlade och avstyrkte ett likalydande motionsyrkande i betänkande UU 1982/83:3, som bifölls av riksdagen den 24 november 1982. Utskottet lämnade däri – liksom tidigare i betänkande UU 1981/82:18 – en bakgrundsbeskrivning av situationen i Turkiet efter det militära maktövertagandet i september 1980, av det nya författningsförslaget och folkomröstningen om detta den 7 november 1982 samt redovisade den behandling av situationen i Turkiet som äger rum inom Europarådet, där bl. a. Sverige

drivit frågan med stort eftertryck.

Europarådets parlamentariska församling beslutade i maj 1981 att de turkiska representanterna inte längre skulle få delta i församlingens arbete eftersom det turkiska parlamentet upplöstes.

Det har varit svårare att få till stand påtryckningar mot Turkiet inom Europarådets ministerkommitté. I juli 1982 inlämnade emellertid Sverige, Danmark, Frankrike, Nederländerna och Norge gemensamt en anmälan mot Turkiet till Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna.

Sedan utskottet senast behandlade frågan har läget i Turkiet ånyo dryftats i Europarådets parlamentariska församling i januari 1983.

Församlingen antog därvid med bred majoritet en resolution (nr 794). I denna konstaterar församlingen att konstitutionen har en lång rad svagheter såsom inskränkningar av mänskliga rättigheter, vittgående maktbefogenheter åt statschefen och bristande självständighet för domstolarna. Det erinras om att landet ännu inte återgått till en situation förenlig med Europarådets stadga och den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Bekymmer yppas över att tidigare politiker uteslutits från medverkan i den demokratiska processen. Församlingen understryker att Turkiets fortsatta medlemskap i Europarådet är avhängigt återupprättade grundläggande fri- och rättigheter, inkl. minoriteters rättigheter.

Bland besluten märks att församlingen allvarligt överväger rekommendera ministerkommittén åtgärder enligt Europarådets stadga, artikel 8, som handlar om uteslutning av medlemsland. Den turkiska regeringen uppmanas avstå från att utnyttja sin rösträtt i ministerkommittén till dess att parlamentarisk demokrati helt återupprättats och till dess Turkiet ånyo representeras i Europarådets parlamentariska organ.

Utskottet har tidigare uttalat att det finns anledning för Sverige att beröra situationen i Turkiet i olika internationella fora, såsom t. ex. skedde i utrikesminister Lennart Bodströms tal i FN:s generalförsamling den 15 oktober 1982. Utskottet har emellertid samtidigt fastslagit att det förefaller mest ändamålsenligt att Sverige för sin del i första hand driver frågan i Europarådet.

Utskottet intar fortfarande samma ståndpunkt och avstyrker därför motion 1236.

8. Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1982/83:1237, yrkande 1. om PLO, res. 1 (vpk)
2. att riksdagen avslår motion 1982/83:291 om PLO:s arkiv,
3. att riksdagen avslår motion 1982/83:317 om kurdernas situation, res. 2 (vpk)

4. att riksdagen avslår motion 1982/83:556 om situationen i Centralamerika, res. 3 (vpk)
5. att riksdagen avslår motion 1982/83:723, yrkande 2. om Kampuchea, res. 4 (vpk)
6. att riksdagen avslår motion 1982/83:724, yrkande 1. om Östra Timor, res. 5 (vpk)
7. att riksdagen avslår motion 1982/83:725 om bojkottåtgärder mot Chile, res. 6 (vpk)
8. att riksdagen avslår motion 1982/83:1236 om militärregeringen i Turkiet, res. 7 (vpk)

Stockholm den 1 mars 1983

På utrikesutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Palm (s), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Jan Bergqvist (s), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Maj-Lis Lööv (s), Ivar Virgin (m), Nils Svensson (s), Pär Granstedt (c) och Lars Werner (vpk).

Reservationer

1. PLO

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 1 som börjar med "Utskottet och riksdagen" och på s. 2 slutar med "1237 avstyrks." bort ha följande lydelse:

Frågan om det palestinska folkets nationella rättigheter intar vid internationell jämförelse en särställning genom sin historiska upprinnelse och aktuella problematik.

Efter andra världskrigets slut inleddes i Afrika och Asien en utveckling mot ett nära nog globalt erkännande av varje nations rätt till självbestämmande. De gamla europeiska imperierna började upplösas, dels genom politiska lösningar, dels genom befrielsekrig, och de nya afrikanska och asiatiska staterna såg dagens ljus. Principen att förvärv av landområden genom krig icke skulle tillåtas vann också brett internationellt erkännande, befast genom Förenta nationernas upprättande.

Palestina kom här att utgöra ett flagrant undantag. Palestina var brittiskt mandat och om den brittiska labourregeringen avvecklat sin militära och administrativa överhöghet i Palestina på samma sätt som i Indien och efter hand i östra Afrika, så hade vi i dag haft en palestinsk stat och sannolikt

betydligt fredligare förhållanden i denna del av Västasien.

I stället tillkom på stormakternas tillskyndan FN:s delningsplan 1947, som innebar att en särskild judisk stat skulle skapas på palestinska områden. Det är icke svårt att förstå det motstånd delningsplanen väckte hos den dåtida befolkningen i Palestina. Åren av främmande ockupation och kolonialt förtryck hade sammansvetsat palestinerna, och deras uppdelning på tre olika religioner spelade en underordnad roll. Det fanns en utbredd motvilja även inom den tredjedel av palestinerna som då var mosaiska trosbekännare mot planerna på en särskild judisk stat i landet.

Ännu starkare var givetvis motståndet bland de 59 procenten muslimer och de 8 procenten (150 000) kristna palestinier. Sionisterna var en liten men mäktig minoritet, stödd av vissa stormaktsintressen. Det blev krig mellan denna minoritet och folkflertalet i Palestina när delningsplanen skulle genomföras. Vid ett första vapenstillestånd försökte den svenska medlaren Folke Bernadotte jämka delningsplanen till förmån för nationella palestinska intressen. Detta ledde till att han mördades av sionistiska terrorister den 17 september 1948.

Delningsplanen blev aldrig verkställd. Kriget avslutades genom vapenstillestånd 1949, då staten Israel hade utropats och israelerna under krigets förlopp ockuperat större delen av Palestina. Någon fred slöts aldrig och FN fattade då inget nytt beslut om den nya staten Israels territoriella begränsning.

Upprättandet av en judisk stat i Palestina hade lett till att ca 750 000 palestinier fördrivits från sina hem. I det område som Israel kontrollerade 1949 hade det funnits 859 000 araber mot 655 000 judar – om araberna stannat. Över hälften av alla palestinier fördrevs från sina hem. En eländig tillvaro i flyktingläger runt Israels gränser väntade dem. De som stannade kvar i Israel blev främlingar i sitt eget hemland, eftersom de tillhörde den "icke-judiska" minoriteten.

Efter juni-kriget 1967 håller Israel ytterligare palestinska områden ockuperade – Västbanken och Gaza. Där bor sammanlagt drygt en miljon palestinier, som delar varje ockuperat lands förtryck och hinder för nationell organisering. Till följd av Israels invasion av södra Libanon sommaren och hösten 1982 lever nu ytterligare omkring 400 000 palestinier i en mycket utsatt situation, bekräftad icke minst av massakern i flyktinglägren Sabra och Shatila den 17 och 18 september 1982.

Palestinafrågan reser en rad problem vid en tillämpning av de svenska erkännandepinciperna. Sverige erkänner stater. Dessa är de viktigaste folkrättsliga subjekten. Grundläggande för erkännande av en stat är existensen av ett bestämt territorium och av en befolkning. Vidare krävs en regering som med ett rimligt mått av stabilitet utövar effektiv kontroll över detta territorium. Regeringen skall också ha vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt och nagorlunda allmänt accepterats internationellt. Israel är ostridigt en stat, oavsett att denna stat är den enda som i modern tid

upprättats genom att invandrad befolkning fördrivit en stor del av den tidigare folkmajoriteten. Israel har ostridigt en befolkning, medan däremot staten Israels bestämda territorium alltså inte har fastställts i något fredsfördrag. Staten Israel har erkänts endast av 52 av världens 177 stater, vilket gör att det inte är helt invändningsfritt att konstatera att Israel "någorlunda allmänt accepterats internationellt".

Någon palestinsk stat existerar inte i dag. Men en bred internationell opinion torde i dag inse, att upprättandet av en palestinsk stat är ett trängande etappmål för alla seriösa fredssträvanden i denna del av Västasien. Västbanken och Gaza utgör tillsammans ett bestämt territorium med övervägande palestinsk befolkning, ockuperat av Israel i strid mot folkrätten och en rad FN-resolutioner.

Frågan om vilken regering som kan anses företräda palestinierna i dessa ockuperade territorier är ännu obesvarad från svensk sida. En analogi med Sveriges förhållande till Norge efter den 9 april 1940 kan här vara en vägledande erinran: Det föll icke den svenska regeringen in att erkänna vare sig Vidkun Quislings regering eller kommissarie Terhoven som den norska statens legitima företrädare. Fastmer torde konung Haakon VII och regeringen Nygaardsvold ha åtnjutit ett sådant svenskt erkännande, trots att båda befann sig i London.

Det palestinska folket har trots sin tillvaro i flyktingläger och ockuperade områden lyckats organisera sig i folkrörelser, fackliga organisationer, kvinnoförbund och politiska partier av olika inriktning. Sjukvård, undervisning, sociala organ och kulturliv har organiserats inom ramen för den nationella organisation palestinierna upprättat – Palestinian Liberation Organization, PLO.

Ingen annan palestinsk organisation har framträtt med konkurrerande anspråk på att företräda det palestinska folket. Icke ens en enstaka palestinsk quisling har anmält sig med sådana ambitioner. PLO har haft sin obestridda ställning bland palestinierna i snart 20 år.

PLO har observatörs status inom FN och medlemskap i FN:s olika organ som UNESCO, FAO, m. fl. PLO är fullvärdig medlem i de alliansfria staternas gemenskap, i Arab League, Arab-African Congress och Islamiska Konfrensen. Över 100 stater har erkänt PLO och upprättat diplomatiska förbindelser med nämnda organisation.

PLO uppfyller därigenom två av kriterierna för svensk erkännandepaxis: PLO har vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt och har någorlunda allmänt accepterats internationellt. Detta är dock inte tillräckligt för ett svenskt erkännande av PLO som palestinsk regering.

Ett längre gående svenskt erkännande av PLO än hittills är dock angeläget mot bakgrund av den betydelse detta får för att stärka PLO:s möjligheter att kunna uppträda som förhandlingspart i fortsatta och realistiska fredsförhandlingar för att få till stånd fred och stabilitet i området. Vad utskottet här

anfört ligger i linje med syftet i yrkande I i motionen, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1237, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Kurdernas situation

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks." bort ha följande lydelse:

När det gäller kurderna är det uppenbart att de är en folkgrupp som i högre grad än andra glömts bort av den internationella opinionen. Sverige bör därför nu ta initiativ till att aktualisera den kurdiska frågan i olika internationella sammanhang. I första hand bör den svenska regeringen väcka frågan om kurdernas rättigheter inför FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Även i övrigt bör Sverige agera för att få till stånd samordnade aktioner till stöd för kurderna.

dels att utskottets hemställan i moment 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:317 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Centralamerika

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Med de uttalanden" och slutar med "avstyrks." bort ha följande lydelse:

Situationen i Centralamerika har ytterligare förvärrats. USA har stationerat flera tusen soldater i Honduras vid gränsen till Nicaragua.

Hotet mot de progressiva krafterna i Nicaragua har därmed ökat kraftigt sedan utskottet behandlade frågan i november 1982. Terrorism mot människorna i El Salvador och Guatemala har också trappats upp.

Vpk har i tidigare års motioner presenterat en historisk sammanfattning av utvecklingen inom området och de skilda länderna.

Att USA:s ansvar är stort för att inte säga avgörande är helt klart och följderna av en konsekvent genomförd imperialistisk politik. Genomgående har USA stött korrupta militärregimer som gett de amerikanska storbolagen förmåner till nackdel för de fattiga bönderna och människorna i Latinamerika.

Det är riktigt att den svenska regeringen fördömt olika diktaturregimers

brutalitet i skilda länder i Centralamerika. Regeringen har också påvisat USA:s roll i sammanhanget.

Trots detta fortsätter brutaliteten och USA trappar upp sin hjälp till diktaturregimerna. Därmed kan det utvecklas till en konflikt som kan få oanade konsekvenser för hela Centralamerika.

Det är därför inte oviktigt att den svenska regeringen än en gång kraftigt fördömer USA:s direkta medansvar för vad som händer och för vad som ytterligare kan ske. Det är också viktigt att Sverige i internationella sammanhang än en gång markerar sin uppfattning om situationen i Centralamerika och fördömer de krafter som bär det direkta ansvaret.

Vad utskottet här anfört ligger i linje med syftet i yrkandena 1 och 2 i motionen, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:556 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. *Kampuchea*

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Den i yrkandet" och slutar med "motion 723." bort ha följande lydelse:

Lika angeläget som att hjälpa Kampuchea i återuppbyggnaden är att åstadkomma fredliga förhållanden. Utskottet vill framhålla att det under det senaste halvåret gjorts vissa öppningar i det tidigare så låsta läget i regionen. De tre indokinesiska staterna har närmat sig ASEAN-länderna och accepterat att Kampuchea diskuteras på en internationell konferens med deltagande av stormakterna – detta under förutsättning att konferensen tar upp frågan i dess vidare perspektiv. Framför allt Vietnam vill ha någon form av internationella garantier mot ett upprepande av Kinas anfall 1979. Om så sker kommer Vietnam att ta hem sina trupper från Kampuchea. Bakom denna förändrade attityd ligger det faktum att bekämpningen av Pol Pot-gerillan nu delvis kunnat övertas av kampucheanska trupper.

Insikten att Heng Samrin-regeringen åtnjuter ett brett stöd från befolkningen har lett till att vissa ASEAN-länder nu säger att den "helhetslösning" som de förespråkar inte syftar till att avlägsna denna regering utan till att bredda den med exempelvis Sihanouk.

Folkrepubliken Kampuchebas utrikesminister har å sin sida förklarat att alla "patrioter" kan återvända, om de bryter med Pol Pot. De kan då delta i val och kandidera. Han accepterar internationell övervakning.

Österrikes utrikesminister, som är ordförande i den ad hoc-kommitté som tillsattes av den internationella Kampuchekonferensen sommaren 1981, har efter sonderingar uttalat en försiktig optimism. Förslag till lösningar har framförts av flera länder, t. ex. Rumänien, Indien, Frankrike, Belgien.

Sverige har härvidlag spelat en alltför passiv roll. Som neutralt land med goda förbindelser med "nyckelländerna" i sammanhanget, Vietnam och Kina, borde Sverige kunna ge bidrag till en fredslösning. Sverige måste hävda principen om det kampucheanska folkets självbestämmanderätt och medverka till att stormakterna slutar utnyttja Kampuchea för att bekämpa Vietnam så som Frankrike, USA och Kina gjort.

Sverige borde också i FN aktivt rösta mot Pol Pot som representant för Kampuchea. Att lägga ned sin röst som Sverige gör är ett passivt agerande.

För att åstadkomma en konstruktiv lösning av Kampucheafrågan så borde Kampucheas stol i FN i nuläget stå tom.

Den svenska regeringen borde aktivt arbeta för detta, genom att bl. a. rösta emot Demokratiska Kampucheas representation i FN och därmed understödja ad hoc-kommitténs ordförandes strävanden. Vad utskottet här anfört ligger i linje med syftet i yrkande 2 i motionen, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:723, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Östra Timor

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet konstaterade" och på s. 6 slutar med "motion 724." bort ha följande lydelse:

Ända sedan Indonesiens ockupation 1975 har frågan om Östtimors självständighet varit föremål för behandling i FN. Varje år har en resolution, som slår fast Östtimors rätt till självbestämmande, antagits av en majoritet av FN:s medlemsländer. Sverige stödde till en början resolutionen, men den borgerliga regeringen ändrade 1980 sin inställning genom att avstå i omröstningen och den linjen har hösten 1982 fullföljts av den socialdemokratiska regeringen.

Sverige finns därför inte längre med bland de länder som genom sitt handlande i FN stöder Demokratiska Republiken Östtimors självständighet. Däremot stöder regeringen i ord och i andra sammanhang Östtimor och talar om vikten av självständighet och fördömer Indonesiens ockupation. Detta ordflöde skall dock ställas mot att man samtidigt som man kritiserar Indonesien är medlem som observatör i IGGI – International Group for Indonesia – ett stödorgan dikterat av USA. Detta medlemskap tillkom samtidigt som den svenska vapenexporten till Indonesien ökade kraftigt.

Som synes av ovanstående framträder ett klart mönster av dubbelmoral där folkrätt och aktivt handlande i FN får stå tillbaka för ökad vapenexport

och tilltänkta nya svenska exportframgångar. Det borde vara en självklarhet för den svenska regeringen att återta sin gamla hållning vid agerandet i FN.

Utskottet delar därmed motionärernas uppfattning.

dels att utskottets hemställan i moment 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:724, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Chile

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet har vid" och slutar med "i fråga." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att det gått tio år sedan den demokratiskt valde presidenten i Chile, Salvador Allende, störtades och mördades av Pinochet-juntan understödd av USA.

Sverige har visserligen intagit en mycket kritisk hållning till juntan. Såväl utrikesutskottet som riksdagen har i stor enighet fördömt den nuvarande regimen. Utskottet menar emellertid att detta fördömande i ord inte följts upp i handling i olika avseenden, och under det senaste året förefaller det som om man bedömer situationen i landet som mindre allvarlig. Detta framkommer inte minst vad gäller bedömningen av dem som söker politisk asyl i Sverige. Sanningen är dock den, att också om förtrycket tagit sig mer "raffinerade former" så upplever Chile i dag sin svåraste ekonomiska och politiska kris på länge.

Ekonomiskt befinner sig landet till följd av att regimen anammat den Friedmanska ekonomiska politiken i ett totalt kaos. Priserna rusar i höjden och inflationen slår nya rekord. Arbetslösheten närmar sig tidigare oanade höjder. Officiellt talas om 25 % men oppositionen, och dit hör numera också många kristdemokratiska grupper, säger att sanningen snarare är 30–35 %. Allt fler tvingas till förnedring för att få mat för dagen. Kriminalitet och prostitution ökar snabbt. Chiles barn svälter och allt fler dör av ren undernäring.

Bara under de senaste månaderna har flera hundra företag tvingats gå i konkurs, allt medan de stora multinationella, företrädesvis amerikanska, bolagen gör sig stora vinster, främst inom gruvindustrin som Pinochetjuntan sålt ut. Om det fanns former för att kräva återbetalning av nobelpris borde det ske i Friedmans fall.

Denna ekonomiska kris liksom juntans förtryck har accentuerat den politiska krisen. Allt större grupper vänder regimen ryggen. Studerande med oppositionella åsikter förvisas eller avstängs, ibland på livstid, från utbildning.

Fackföreningsledare utvisas, kastas i fängelse eller "försvinner" enligt

känt mönster från andra latinamerikanska stater.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att Sverige bör verka för en internationell bojkott av Chilejuntan samt vidta åtgärder som stoppar de svenska företagens kapitalexport till Chile. Det är viktigare än någonsin att ge alla de krafter i Chile som verkar för en förändring i demokratisk riktning ett stöd i deras strävanden.

Vad utskottet här anfört ligger i linje med syftet i yrkandena 1 och 2 i motionen vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:725 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Turkiet

Lars Werner (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Det har varit" och slutar med "motion 1236." bort ha följande lydelse:

De åtgärder som vidtagits av Europarådet har emellertid inte visat sig tillräckliga. Det finns därför all anledning att fortsätta detta arbete, men Sverige måste också ta upp situationen i Turkiet i andra internationella fora.

Närmast bör Sverige i samarbete med andra stater som är kritiskt inställda till den turkiska militärjuntan arbeta för att föra upp frågan om förtrycket i Turkiet i FN. Det måste i det nuvarande läget när arbetet i Europarådet inte givit önskvärt resultat vara det mest ändamålsenliga.

dels att utskottets hemställan i moment 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1236 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

